

Filosofia, kahvila, keskustelu

Joku muistaa filosofi Michèle Le Douéfin rigoröösien määritelmän omasta alastaan: ”Minulla on ystäviä, joiden kanssa juttelen. Näin on aina ollut – ja tämä on keskeistä suhteessani filosofiaan.” Toiselle juolahtavat mieleen kahvilassa kirjoittavan Jean-Paul Sartren loppumatomat kahvilaesimerkit, puheet kahvilan ”organisointumisesta” ja kahvilasta ”olevan täyteytenä”. Kolmas ei unohda Platonin *Lakhes*-dialogin nimihenkilön tunnistusta: ”Minua voisi pitää yhtä aikaa keskustelujen ystävänä ja vihollisena.”

Urbaani vaihto

Filosofiakahvilat nousivat otsikoihin 1990-luvun loppupuolella. Yksin Pariisissa *café philo*- tai *bistrot philo*-paikkoja syntyi nopeasti kymmenittäin ja moniaalla muualakin maailmassa, milloin ”Agoran”, milloin milläkin nimellä. Syntysijoilla Ranskan pääkaupungissa perustettiin liike, liikkeelle oma *Philos*-lehti ja vieläpä kokonaiset filokuppilafestivaalitkin.

Alkuperäisenä toiminta-ajatuksena oli avoin, ennakkoehdoton ja avaramielinen keskustelu. Vetäjäksi kävi tuntija tai harrastaja, jonka näkemys ei ahtautunut, joka ei patsastellut eikä paistatellut parrasvaloissa, vaan toimitti vaatimatoman ja valppaan vuoropuheluavittajan virkaa. Ammatillaisen ja amatööriin välillä ei tehty eroa, vaan oikeus puhua ja velvoite kuunnella kuuluivat jokaiselle. Eri ajattelu- ja puhettavat, vaihtelevanlaatuiset kokemukset päästettiin esille. Aihe ei ratkaissut, vaan käsittelemisen tapa.

Idea levisi, konseptit sekoittuivat, mielteet muuttuivat, kahvilaadutkin vaihtelivat. Jotain säilyi. Filosofiakahviloiden näkyvin puhe- ja toimenmies Pascal Hardyn kutsuu soveliaasti virittyvää keskustelutilannetta ”filosofiseksi hetkeksi”. Filosofiaa ei pidä latistaman, vaan se tulee luoda uudestaan niin, että sen hetki voi koittaa koska hyvänsä, missä tahansa, kelle ikinä. Keskustelu saa olla vakavaa tai julkisuudessaan julkeaakin, mutta kernaammin leikillistä kuin riitaisaa. Hardyn sanoin tulee välttää monologista luennointia ja suurieleistä konferenssityyliä, mutta myös joutavaa pienpuhetta.

Sanan- ja ajatustenvaihto kahviloissa on vapauden harjoittamista. Se haastaa ammattifilosofit liikkeelle asemistaan. Onttous paljastuu, herkkyyks saa sijansa. Mutta kukaan ei varsinaisesti hyödy, saa suoraa etua tai osallistu kilpailuun. Etsintä on jokaisen oikeus ja mahdollisuus. Filokuppila on demokratian puolesta kaikkea, varsinkin filosofisen keskustelun, välineellistämistä vastaan. Matalakynnyksisen kahvilan ilmapiirissä herää hetkittäin jaettu valmius seurata ajatuksen juoksua. Filosofoivathan ihmiset muutenkin jatkuvasti arkielämänsä merkityksistä. Kahvila antaa tilan tulla puheisiin suoraan kadulta, ei oppitunnille tai seminaariin, vaan kahvilaan.

Joku käväisee, toinen istuu alusta loppuun. Aiheita nousee salista. Vetäjä valitsee jonkin ehdotetuista teemoista. Hän antaa ehdottajien pohjustaa. Sen jälkeen aihetta työestetään yhdessä.

Pekka Hongisto – Pascal Hardyn *philos* ja suomalaisen filokahvilatoiminnan

pioneeri, jonka muistiinpanoihin ja kokemuksiin suurin osa tässä kuvatussa perustuu – esittää sarjan avoimia kysymyksiä. ”Voiko filosofia palata kaduille vai palaako katu filosofiaan? Kadottaako filosofia uskottavuutensa astuessaan kadulle? Mitä ammattifilosofit eniten pelkävät: vastauksia vai kysymyksiä? Vai pelkäävätkö he menettävänsä kielensä tai yksinoikeuden siihen?”

Filokahviloissa ei Hardyn ja Hongiston mukaan käy piiloutuminen ammattikielen tai muun maskin taakse. Se ei sulje, telkeä tai salpaa, vaan avaa keskustelun tilan ja toiminnan.

Uusi tilaisuus

Filosofiakuppiloista on puhuttu paljon, ehkä enemmän kuin konsaan kahviloissa. Pahaa ja hyvää. Niistä puhuminen ei kuitenkaan kerro paljon niissä puhumista. Keskustelua on kokeiltava, keskustelu on koettava.

Ravintola Vanhassa Montussa Tampereella elvytetään filokahvilaperinnettä taas tosissaan. Tradition vaalija, *café philo*-tuotemerkin rekisteröinyt Ranskan kunniakonsuli Veikko Lindholm kutsuu ravintolaansa keskustelemaan aina joka kuukauden toisena torstaina klo 19–21. Ensimmäisissä sessioissa marras-joulukuussa olivat paikalla Torsti Lehtinen ja Eero Silvasti.

*Mikko Lahtinen &
Jarkko S. Tuusvuori*